

KATARINA MUNDA HIRNÖK

JAVNA OBČILA NA NARODNOSTNO MEŠANEM OBMOČJU V LENDAVI

Uvod

Z uporabo sodobne tehnologije na področju zbiranja, obdelave in posredovanja podatkov, so postala sredstva množičnega obveščanja zelo vpliven dejavnik v družbenem življenju. Mediji vplivajo na način življenja, način mišljenja in vrednotenja ljudi. Področja vpliva množičnih občil bi lahko razdelili v tri sklope:

- področje kulture: Mediji vplivajo na oblikovanje kulturnih potreb in na raven zadovoljevanja teh potreb. Ponudba kulturnih dobrin je zelo obsežna, posameznikova izbira pa je odvisna od socializacijskega okolja. Množična kultura zavzema velik komunikacijski prostor in ima širok krog uporabnikov.
- področje izobraževanja: Mediji posredujejo znanje in spoznanje. Tukaj posebej izstopa televizija kot avdiovizualni medij, ker ima možnost vizualne predstavitve znanja, kar na določenih strokovnih področjih pospeši razumevanje.
- področje sprostitve in zabave: Mediji posredujejo različne prispevke in oddaje z namenom, da zapolnijo prosti čas ljudi. Npr. televizijske zabavne oddaje so med najbolj gledanimi, kar govori, da so ljudje zelo dovzetni za tak način zapolnitve prostega časa.

Vplivi medijev so pozitivni in negativni. V katero smer bo usmerjeno delovanje nekega medija na določenem področju, je odvisno od namena posredovanja informacij tega področja. Velikokrat so prav javna občila orodje, s pomočjo katerega se manipulira z določenim delom družbe ali pa celo s celotno populacijo nekega zaključenega območja. Ravno tako pa lahko mediji pozitivno vplivajo na ohranitev identitete posameznika in družbe in na ostala področja družbenega življenja.

Na narodnostno mešanih območjih, kjer imajo narodne manjšine zagotovljene posebne pravice za svoj obstanek in razvoj, pokrivajo prostor sredstev množičnega obveščanja tri skupine medijev: občila večinskega naroda, občila narodne manjšine in občila matičnega naroda. Prisotnost teh treh skupin medijev bi naj zagotavljala popolnejše zadovoljevanje potreb celotne skupnosti, še posebej pa pripadnikom narodne manjšine, da lahko zadovoljujejo svoje specifične potrebe, med katerimi so: materni jezik, lastna kultura, občutek pripadnosti narodni skupnosti in sodelovanje pri odločanju o vprašanjih, ki zadevajo etnično identiteto narodne manjšine.

1. Institucionalni vidik

Mediji v jeziku narodne manjšine imajo pomembno vlogo za njeno ekonomsko, politično in kulturno uveljavljanje. Ustava Republike Slovenije zagotavlja posebne pravice avtohtoni italijanski in madžarski narodni skupnosti v Sloveniji. Pripadniki narodne skupnosti imajo pravico do uporabe maternega jezika v sredstvih javnega obveščanja. Država gmotno in moralno podpira uveljavljanje posebnih pravic narodnih skupnosti.

Mediji madžarske narodne manjšine v Prekmurju so: časopis *Népújság*, literarna in družboslovna revija *Muratáj*, radio Lendava in TV oddaja *Hidak-Mostovi*.¹

Tednik *Népújság* izhaja od l. 1956. Iz Vestnikove priloge se je v dveh letih razvil v samostojen časopis. Tednik je izhajal v okviru Zavoda za časopisno in radijsko dejavnost v Murski Soboti, ki se danes imenuje Podjetje za informiranje. Julija letos je uredništvo *Népújsága* postalo samostojno, izstopili so iz Podjetja za informiranje in so ustanovili Zavod za informativno dejavnost madžarske narodnosti. *Népújság* izhaja vsak petek, od l. 1990 na dvajsetih straneh. Bralce na kratko obvešča o zunanji in notranji politiki, največji poudarek pa je namenjen aktualnim in perečim temam življenja Madžarov v Prekmurju (kmetijstvo, ekonomska problematika, šolstvo, reportaže iz življenja madžarske narodne manjšine, etnografske zanimivosti, kulturna obzorja). Časopis vključuje tudi prispevke o mladini in novice o športnih dogajanjih v Prekmurju. Tednik izhaja v 1850 izvodih, tako pride v vsako drugo madžarsko družino v Prekmurju. Naročnikov je okrog 1600, ostale izvode pošiljajo madžarskim kulturnim in drugim institucijam. Jezik *Népújsága* je knjižna madžarščina z vpletenimi značilnimi lokalnimi izrazi. Tako želijo jezik približati vsem generacijam. Leta 1986 je začela izhajati v tedniku *Népújság* literarna in kulturna priloga *Muratáj*, ki se je razvila v samostojno literarno in družboslovno revijo. Od l. 1988 izhaja dvakrat letno. *Muratáj* vsebuje literarne prispevke (pesmi, odlomki iz proze), študije, članke, kritike. Avtorji so v prvi vrsti pripadniki madžarske narodne manjšine.

Lokalni radijski program so ustanovili v okviru murskosoboškega radia l. 1958. To je bila 10-minutna oddaja v nedeljo, pozneje se je program razširil, tako, da danes iz lendavskega studia predvajajo osemurni program vsak dan razen ob nedeljah, ko je sedem ur programa. Iz studia Lendava oddajajo od l. 1983, od l. 1992 pa oddajajo na lastni frekvenci UKV 87,6 MHz in SV 648 KHz. Program radia je vsebinsko sestavljen tako, da ustreza različnim potrebam poslušalcev (večkrat dnevno poročila, posebna oddaja o dogodkih iz življenja madžarske narodne manjšine, želje in čestitke poslušalcev, oddaja za mladino, kulturna kronika, kontaktne oddaje, oddaje o filmu, glasbi).

¹ Uredništvo *Népújsága* pripravi vsako leto, od l. 1960, koledar *Naptár*. Od l. 1973 pa izhajajo Lendavski zvezki/*Lendvai füzetek*, Lendavske zvezke izdaja Kulturna skupnost občine Lendava.

Leta 1978 so na ljubljanski televiziji začeli predvajati oddajo Hidak-Mostovi. Iz petnajstminutne oddaje se je razvila polurna, ki je na sporedu vsak drugi teden na prvem programu slovenske nacionalne televizije. Oddaja poleg aktualnih dogodkov posreduje vrsto zanimivih kulturnih, političnih, etnografskih in drugih novic iz življenja narodne manjšine. Posebno pozornost posveča stikom madžarske narodne manjšine z večinskim narodom in z državo matičnega naroda.²

Funkcija medijev madžarske narodne manjšine je v čimvečji meri prispevati k ohranjanju in razvijanju narodne identitete Madžarov v Prekmurju. Njihova vsebina je lokalno obarvana, zato so privlačni za prebivalce tega področja.

Kljub vsestranskemu sodelovanju in dobrim stikom z Republiko Madžarsko, še ni izmenjave časopisov iz države matičnega naroda v kolportazi. V prosti prodaji še danes ni mogoče kupiti časopisov iz Madžarske. Revijalni in drugi tisk dobivajo redakcije časopisov in radia, periodični tisk pa je na voljo v knjižnicah. Položaj pri sprejemu madžarskih radijskih in televizijskih postaj je boljši. Prebivalci na tem področju brez težav sprejemajo madžarske radijske programe. S postavitvijo TV pretvornika v Dolnjem Lakošu pa je pripadnikom madžarske narodne manjšine omogočen kvaliteten sprejem madžarske TV. Pomembno vlogo ima tudi razširitev mreže kabelske televizije, saj pripomore kvalitetnemu sprejemanju madžarskega televizijskega programa. Mediji iz države matičnega naroda pripomorejo k razvijanju jezikovne kulture in k ohranjanju kulturnih vrednot, ki so skupne pripadnikom istega naroda v obeh državah.

Mediji večinskega naroda omogočajo pripadnikom madžarske narodne manjšine vključevanje v širši družbeni prostor. Mediji v slovenskem jeziku (prekmurska dopisništva Dela, radia in televizije) posredujejo informacije o narodnostni problematiki na tem področju.

Spremembe po osamosvojitvi Slovenije so prinesle vrsto novih ukrepov, ki so in še bodo vplivali tudi na medijsko informativno dejavnost madžarske narodne manjšine v Prekmurju. Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenski narodni manjšini v Republiki Madžarski in madžarski narodni skupnosti v Republiki Sloveniji (podpisan 6. novembra, 1. 1992 v Ljubljani) bo gotovo vplival na informacijsko dejavnost Madžarov v Prekmurju. Tudi odprtje mejnih prehodov Martinje-Gornji Senik, Pince-Tornyiszentmiklós utegne privedi do premikov glede pretoka informacij med Slovenijo in Madžarsko. Ker je naša raziskava longitudinalna, bomo lahko po določenem času preverili v kakšno smer gredo novi trendi.

² Podatke smo dobili od odgovornega urednika časopisa Népszerűség in iz dokumentacije TV Slovenija.

2. Metodologija

Podatki o vlogi medijev v Lendavi so bili zbrani jeseni l. 1991 z anketiranjem 678-ih naključno izbranih polnoletnih prebivalcev Lendave. Podatke smo obdelali s statističnimi postopki, katerih rezultati so določene vrednosti dejavnikov in preizkušanje statističnih hipotez.

Medije smo razvrstili v tri skupine: slovenski mediji - SM (to so mediji, ki nastajajo v Republiki Sloveniji v slovenskem jeziku), mediji v jeziku madžarske narodne manjšine - MJM (to so mediji madžarske narodne manjšine v Sloveniji), mediji iz Madžarske - MM (nastajajo v Republiki Madžarski v madžarskem jeziku). V skupino SM smo uvrstili časopise: Delo, Večer, Vestnik; radijske postaje: Ljubljana, Maribor, Murska Sobota; televizijske postaje: Ljubljana 1, Ljubljana 2.³ V skupino MJM smo uvrstili časopis Népszás, radijsko postajo Lendava in televizijsko oddajo TV Ljubljana Hidak-Mostovi. V skupino MM pa smo uvrstili časopisa: Magyar Nemzet, Magyar Hírlap; radijsko postajo Budimpešta; in televizijsko postajo Budimpešta.

Pogostost spremljanja medijev smo normirali v zalogo vrednosti od 0 do 10 (0=nikoli, 3,33=redko, 6,66=pogosto, 10=redno). Analizirali smo povprečne vrednosti pogostosti spremljanja posameznih skupin medijev. Zanimalo nas je, če so razlike v povprečnih vrednostih glede na posamezne spremenljivke (etnična pripadnost, materni jezik, starost, izobrazba, znanje jezika, spol respondenta) signifikantne. Glede na etnično pripadnost smo respondente razdelili v tri skupine: Slovenci, Madžari in drugi (v tej skupini so respondenti, ki svoje etnične pripadnosti niso opredelili niti kot slovensko in niti kot madžarsko, ampak npr. Romi, Hrvati). Glede na materni jezik smo naredili podobno razdelitev po skupinah: slovenščina, madžarščina, drugo. Nadaljnje razdelitve respondentov po skupinah so: starost (do 30 let, od 30 do 50 let, nad 50 let), izobrazba (nedokončana ali dokončana osnovna šola, dokončana poklicna šola, srednja šola, višja ali visoka šola), znanje jezika (slovensko boljše kot madžarsko, oba jezika enako, madžarsko boljše kot slovensko) in spol (ženske, moški).

Analizirali smo tudi zadovoljevanje potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu s SM, z MJM ter z MM. Glede na etnično pripadnost respondenta pa smo primerjali zadovoljevanje potreb po posameznih področjih (lokalne novice, splošno obveščanje in politične novice, kultura in zabava, izobraževanje, športne novice) in po vrstah medijev (časopisi, radio, TV), s katerimi se potrebe določenega področja zadovoljujejo, in sicer za vsako skupino medijev posebej.

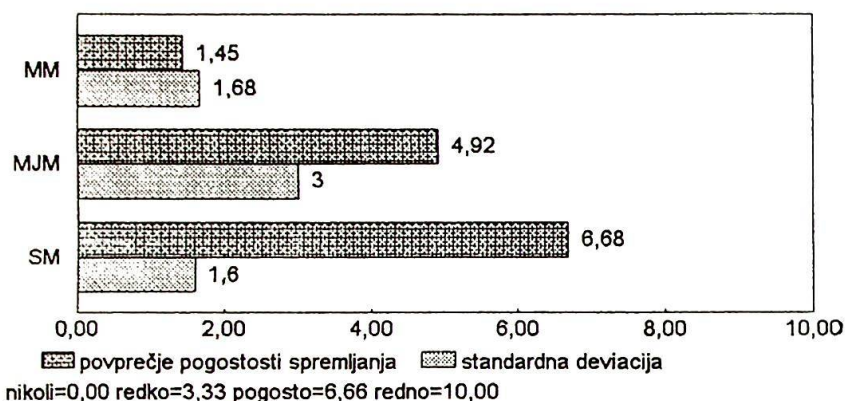
³ Radio in TV Ljubljana se sedaj imenujeta radio in TV Slovenija.

3. Analiza podatkov

3.1. Pogostost spremljanja medijev

Na narodnostno mešanem območju v Prekmurju imajo mediji v jeziku madžarske narodne manjšine ob medijih večinskega naroda zelo pomembno vlogo za družbeno skupnost tega področja. Pomembnost prisotnosti treh skupin medijev pa nima samo lokalnega značaja, ampak zadeva tudi širšo družbeno skupnost.

Zanimalo nas je, kako pogosto se spremljajo SM, MJM in MM, ker lahko preko teh podatkov vidimo zainteresiranost prebivalcev tega področja za posamezne skupine medijev.

Povprečna vrednost pogostosti spremljanja SM je 6,68, kar pomeni, da se SM v povprečju spremljajo pogosto. Standardno odstopanje od povprečja (standardna deviacija) je 1,6, torej je pogostost spremljanja razpršena oziroma zgoščena okrog vrednosti pogosto.

MJM se v povprečju spremljajo z vrednostjo 4,92, to je med redko in pogosto. Pri tej skupini medijev je standardno odstopanje od povprečja 3, pogostost spremljanja je razpršena skoraj dvakrat bolj kot pri SM.

Povprečna vrednost pogostosti spremljanja MM je 1,45, to pomeni, da se MM v povprečju spremljajo med nikoli in redko, s tendenco k vrednosti nikoli. Standardno odstopanje od povprečja je 1,68, razpršenost okrog povprečne vrednosti je podobna kot pri SM.

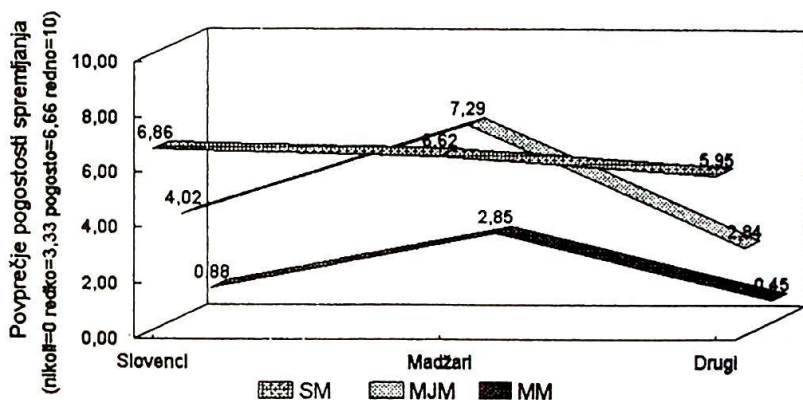
Rezultati kažejo dokaj visoko povprečno vrednost pogostosti spremljanja SM, kar je razumljivo, saj je ta skupina medijev dosti bolj razširjena kot ostali dve skupini in nudi možnost celovite obveščenosti o dogajanju v Sloveniji in po svetu. Tudi povprečje pogostosti spremljanja MJM je relativno visoko, velika pa je tudi razpršenost okrog povprečne vrednosti, kar pomeni, da so razlike med posameznimi respondenti v pogostosti spremljanja MJM večje kot pri

ostalih dveh skupinah medijev. Dobimo pa nizko povprečje pogostosti spremljanja MM.

3.1.1. Pogostost spremljanja medijev glede na pripadnost etnični skupnosti

Oblikovanje, razvijanje in ohranjanje narodnostne identitete je osnova za ohranitev narodne manjšine. Osnovne značilnosti narodne manjšine so: narodnostna pripadnost, jezik in kulturne vrednote. Pripadniki narodne manjšine živijo ločeno od svojega matičnega naroda, s katerim jih veže narodna zavest. Živijo pa v skupnem družbenoekonomskem in političnem prostoru z večinskim narodom. Mediji lahko pozitivno ali negativno vplivajo na ohranjanje identitete pripadnikov narodne manjšine.

Zanimal nas je vpliv etnične pripadnosti na izbiro medijev. Preverjali smo hipoteze, da je pogostost spremljanja posamezne skupine medijev povezana z respondentovo etnično pripadnostjo.

SM najpogosteje spremljajo Slovenci, sledijo jim Madžari. Razlika v pogostosti spremljanja SM je med tema dvema etničnima skupnostima majhna. Najredkeje spremljajo SM pripadniki drugih etničnih skupnosti, vendar tudi njihovo spremljanje v povprečju ni dosti nižje od Slovencev in Madžarov. So pa razlike v pogostosti spremljanja med različnimi etničnimi skupnostmi dovolj velike, da na osnovi analize variance sklepamo, da pripadnost etnični skupnosti vpliva na pogostost spremljanja SM.

MJM najpogosteje spremljajo Madžari. V povprečju jih spremljajo pogosteje kot Slovenci v povprečju spremljajo SM. Povprečna vrednost spremljanja MJM pri Slovencih in drugih je dosti nižja kot pri Madžarih, toda ni zamenljiva, to še posebej velja za Slovence.

MM ravno tako najpogosteje spremljajo Madžari. Madžari v povprečju spremljajo MM med nikoli in redko s tendenco k vrednosti redko, kar je dokaj

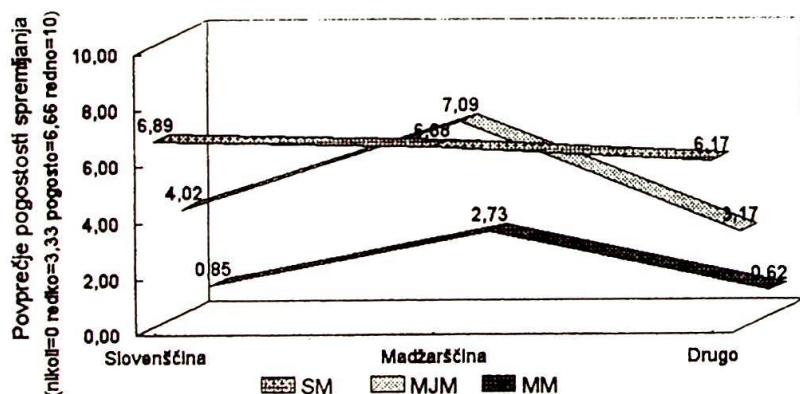
nizko povprečje. Pogostost spremljanja te skupine medijev pa je pri Slovencih in pripadnikih drugih etničnih skupnosti zelo nizka.

Na osnovi analize variance sklepamo, da pripadnost etnični skupnosti vpliva na pogostost spremljanja vsake od treh skupin medijev. Je pa ta povezava pri SM manjša kot pri ostalih dveh skupinah medijev.⁴

3.1.2. Pogostost spremljanja medijev glede na materni jezik respondenta

Ohranjanje in razvijanje maternega jezika je ena od bistvenih sestavin delovanja in vplivanja medijev. Pripadnikom narodne manjšine mora biti omogočeno, da v svojem jeziku spremljajo dogajanja v družbenem okolju, v katera so neposredno ali posredno vključeni. Mediji v jeziku narodne manjšine morajo omogočiti pripadnikom narodne manjšine raven obveščenosti, ki ustreza pogojem za vključevanje v procese odločanja in sodelovanja v družbenih procesih. Na področjih kulture, kjer jezik tudi sam predstavlja kulturno vrednoto in tako pomaga oblikovati kulturno zavest, postane jezik tudi vsebina sporočila. Pri narodni manjšini je ta vidik zelo pomemben, saj se dogaja, da postane jezik narodne manjšine le sredstvo vsakodnevne sporazumevanja med pripadniki narodne manjšine, za višje ravni kulturnih jezikovnih potreb pa se uporablja jezik večinskega naroda. Pri ohranjanju potrebne visoke ravni funkcionalnosti jezika je pomembno sodelovanje z matičnim narodom.

Za prikaz povezanosti pogostosti spremljanja medijev in maternega jezika, pa smo preverjali hipoteze, da materni jezik respondenta vpliva na pogostost spremljanja posamezne skupine medijev.

⁴ Za vsako skupino medijev testiramo ničelno hipotezo, da pripadnost etnični skupnosti ne vpliva na pogostost spremljanja te skupine medijev. Testno hipotezo zavrnemo na zelo nizki stopnji značilnosti, kar pomeni, da je velika verjetnost nasprotne hipoteze. Nasprotna hipoteza pa je, da pripadnost etnični skupnosti vpliva na pogostost spremljanja skupine medijev, ki se testira.

SM najpogosteje spremljajo respondenti s slovensko materinščino. Razlika med njimi in respondenti z madžarsko materinščino je zelo majhna. Tudi povprečna vrednost pogostosti spremljanja SM pri respondenth s kakšnim drugim maternim jezikom ni dosti nižja.

MJM najpogosteje spremljajo respondenti z madžarsko materinščino. Povprečje pogostosti spremljanja te skupine medijev je pri respondenth s slovensko materinščino dosti nižje. Respondenti z drugo materinščino pa najredkeje spremljajo MJM.

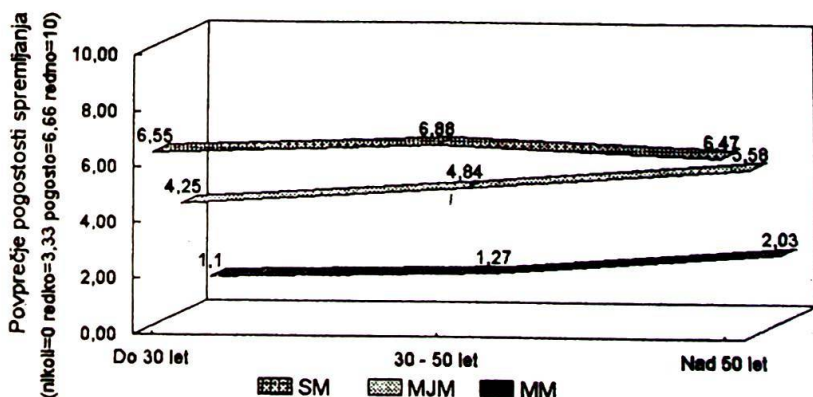
Tudi MM najpogosteje spremljajo respondenti z madžarsko materinščino. Povprečna vrednost pogostosti spremljanja te skupine medijev pa je pri respondenth s slovensko ali drugo materinščino zelo nizka.

Pri vseh treh skupinah medijev sklepamo, da materni jezik respondenta vpliva na pogostost spremljanja posamezne skupine medijev. Tudi pri tem preizkušanju hipotez o povezanosti je ta povezava pri SM manjša kot pri ostalih dveh skupinah medijev.

3.1.3. Pogostost spremljanja medijev glede na starost

Asimilacijski trendi, v narodnostno mešanih okoljih, so povezani tudi s starostjo pripadnikov narodne manjšine. Za starejšo generacijo je značilno, da ohranja etnično identiteto, materni jezik in lastno kulturo, medtem, ko se mlajši odmikajo od prvotnih vrednot etnične skupnosti. Mladi se bolj kot starejši integrirajo v večino. Ker niso močno vezani na tradicijo, je posledica te integracije asimilacija. Ta proces asimilacije se lahko z ustrezno vzgojo in z ustrezno politično usmerjenostjo širše družbene skupnosti upočasnijo. Zelo pomembno je, da mediji v jeziku narodne manjšine pritegnejo mlade in tako pozitivno vplivajo na ohranjanje etnične identitete.

Zanimalo nas je kako starost vpliva na izbiro medijev. Preverjali smo hipoteze, da je pogostost spremljanja SM, MJM in MM, povezana s starostjo respondenta.

SM v povprečju najpogosteje spremljajo respondenti iz srednje starostne skupine. Povprečna vrednost pogostosti spremljanja SM je pri ostalih dveh starostnih skupinah malo nižja.

MJM najpogosteje spremljajo starejši od 50 let, najredkeje pa mladi.

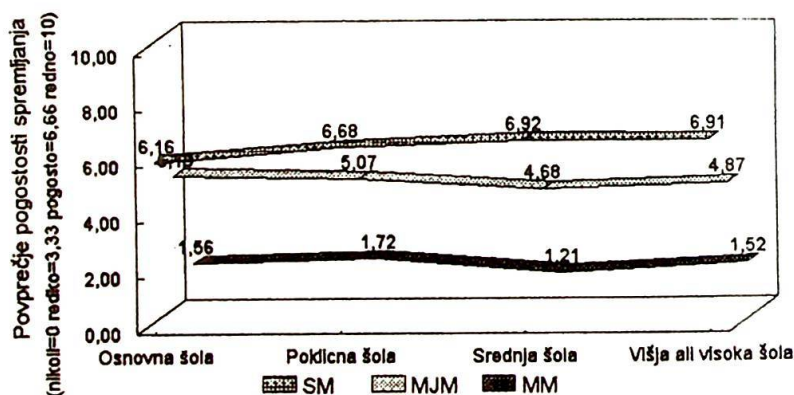
Tudi MM najpogosteje spremljajo starejši, najredkeje pa mladi.

Pogostost spremljanja MJM in MM narašča s starostjo, kar je bilo pričakovano. Razlike v povprečnih pogostosti spremljanja vsake od treh skupin medijev med starostnimi skupinami so dovolj velike za sklepanje, da starost vpliva na pogostost spremljanja vsake skupine medijev. Vidimo pa tudi, da je povprečna vrednost pogostosti spremljanja SM pri vseh starostnih skupinah višja kot pa za MJM. Se pa ta razlika manjša z večjo starostjo respondentov.

3.1.4. Pogostost spremljanja medijev glede na izobrazbo

Mediji posredujejo znanje, ga bogatijo in posodabljaajo. Velikokrat mediji ne izkoristijo vseh možnosti, ki jih imajo na področju izobraževanja. Za ohranitev narodne manjšine je zelo pomemben dejavnik izobraževanje v maternem jeziku. Ustrezno dopolnjevanje dejavnosti vzgojno - izobraževalnih institucij in dejavnosti medijev na tem področju, lahko pozitivno vpliva na ohranjanje etnične identitete pripadnikov narodne manjšine.

V naši raziskavi nismo posebej analizirali izobraževalne dejavnosti medijev, zanimal pa nas je vpliv stopnje izobrazbe na izbiro medijev. Razlike v stopnji izobrazbe vplivajo na oblikovanje potreb po izobraževanju iz medijev. Preverjali smo hipoteze, da je pogostost spremljanja posamezne skupine medijev povezana s stopnjo izobrazbe respondenta.

Pogostost spremljanja SM narašča razmerno z izobrazbo do končane srednje šole, potem pa pri višji ali visoki šoli stagnira.

MJM v povprečju najpogosteje spremljajo respondenti z nedokončano ali dokončano osnovno šolo, vendar med njimi in respondenti iz ostalih izobraz-

benih skupin ni velikih razlik. Ne moremo sklepati, da stopnja izobrazbe vpliva na pogostost spremljanja MJM.

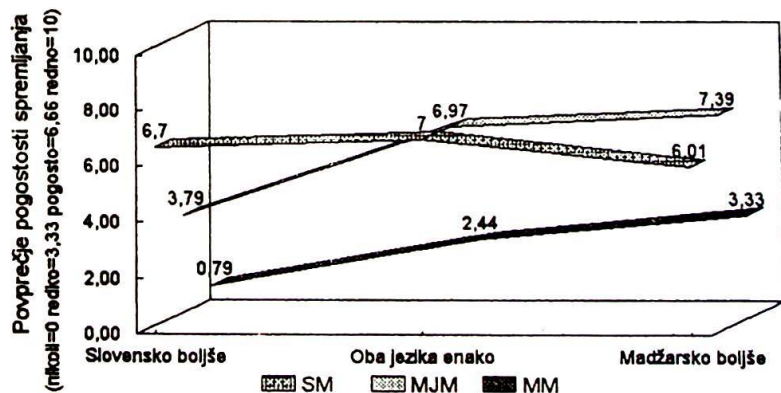
Povprečje pogostosti spremljanja MM je pri vseh izobrazbenih skupinah nizko. Respondenti z dokončano srednjo šolo rahlo odstopajo od ostalih izobrazbenih skupin (spremljajo MM redkeje kot ostali).

Na osnovi analize variance lahko sklepamo, da stopnja izobrazbe vpliva na pogostost spremljanja SM in MM. Ne moremo pa sklepati, da stopnja izobrazbe vpliva na pogostost spremljanja MJM.⁵

3.1.5. Pogostost spremljanja medijev glede na znanje jezika

Enakopravna uporaba jezika narodne manjšine na narodnostno mešanem območju prispeva k splošni družbeni komunikaciji in k razvoju dvojezičnosti. Mediji v jeziku narodne manjšine pa ne morejo bistveno vplivati na razvoj dvojezičnosti pri pripadnikih večinskega naroda, ki nimajo zadostnega znanja jezika narodne manjšine. Če pri večinskem narodu dvojezičnost ni prisotna v zadostni meri, se s pomočjo medijev razvija dvojezičnost samo pri pripadnikih narodne manjšine. V primeru obojestranske dvojezičnosti pa imajo mediji v jeziku narodne manjšine pomembno vlogo tudi pri informiranju večinskega naroda, katerega predvsem opozarjajo na probleme povezane z življenjem pripadnikov narodne manjšine.

Za prikaz povezanosti znanja jezika in pogostosti spremljanja medijev, smo preverjali hipoteze, da znanje jezika vpliva na pogostost spremljanja SM, MJM in MM.

⁵ Pri testiranju ničelne hipoteze, da stopnja izobrazbe ne vpliva na pogostost spremljanja MJM, dobimo stopnjo značilnosti 0,349, kar je previsoka vrednost, da bi lahko zavrnili testno hipotezo o neodvisnosti slučajnih spremenljivk.

SM v povprečju najpogosteje spremljajo respondenti z enakim znanjem obeh jezikov. Povprečna vrednost pogostosti spremljanja SM je pri respondents z boljšim znanjem slovenščine malo nižja. Povprečna vrednost pogostosti spremljanja te skupine medijev pa je najnižja pri respondents z boljšim znanjem madžarščine.

Pogostost spremljanja MJM narašča z boljšim znanjem madžarščine. Pri respondents z enakim znanjem obeh jezikov dobimo enako povprečje pogostosti spremljanja SM in MJM.⁶ Respondenti z boljšim znanjem madžarščine spremljajo MJM pogosteje od najpogostejšega spremljanja katere koli skupine medijev, glede na katero koli spremenljivko. Respondenti z boljšim znanjem slovenščine pa zelo odstopajo od ostalih dveh skupin, spremljajo MJM dosti redkeje.

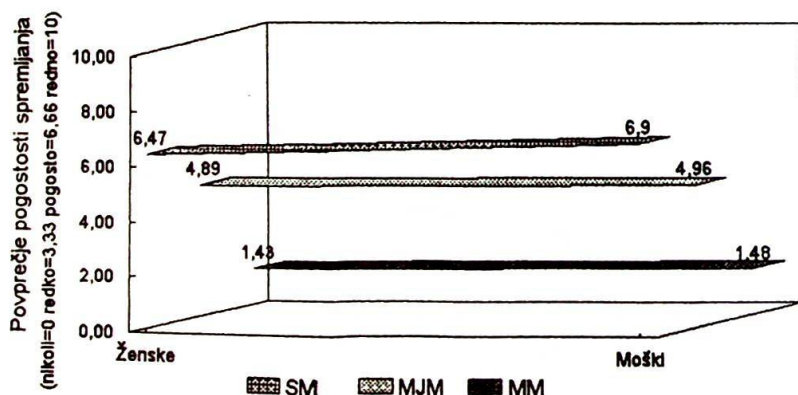
Spremljanje MM ravno tako narašča z boljšim znanjem madžarščine, vendar pa ne preseže vrednosti redko.

Sklepamo, da znanje jezika vpliva na pogostost spremljanja vsake od treh skupin medijev. Ta povezava je pri SM manjša kot pri ostalih dveh skupinah medijev.

3.1.6. Pogostost spremljanja medijev glede na spol respondenta

V demokratični družbi, kjer oba spola enakopravno nastopata, so tudi mediji namenjeni obema spoloma, ne glede na to, v katero skupino medijev spadajo.

Eden od pokazateljev stopnje emancipacije med spoloma so tudi razlike v pogostosti spremljanja medijev. Preverjali smo hipoteze, da je pogostost spremljanja posameznih skupin medijev povezana s spolom respondenta.

Na osnovi rezultatov analize variance lahko edino pri pogostosti spremljanja SM sklepamo, da je ta povezana s spolom respondenta. Moški spremljajo to

⁶ V konkretnih rezultatih je razlika 0,3%, kar pa praktično ne pomeni razlike.

skupino medijev nekoliko pogostejše kot ženske. Pri obeh skupinah medijev v madžarskem jeziku pa ne moremo sklepati, da je pogostost spremljanja povezana s spolom, torej razlike v povprečjih pogostosti spremljanja pri teh dveh skupinah medijev niso signifikantne. Vidimo pa, da respondenti obeh spolov najpogosteje spremljajo SM.

3.2. Zadovoljevanje potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu z mediji

Mediji morajo omogočati sprejemnikom, da preko spremljanja medijev zadovoljujejo svoje potrebe po posameznih področjih delovanja medijev. Prebivalci narodnostno mešanega območja v Prekmurju imajo možnost zadovoljevanja potreb z vsemi tremi skupinami medijev, ki so na tem območju prisotne. Lahko pa se omejijo na eno skupino medijev, lahko torej zadovoljujejo svoje potrebe po določenih področjih ali pa v celoti, samo z mediji iz ene skupine.

V tem poglavju bom predstavila kako prebivalci Lendave zadovoljujejo svoje potrebe po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu s SM, MJM in z MM, ter razlike v stopnji zadovoljenih potreb glede na etnično pripadnost.

S SM se v povprečju zadovolji 87,38% (Slovenci 95,44%, Madžari 70,22%, drugi 94,94%) potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu. Standardno odstopanje od povprečja je 4,42⁷, kar pomeni, da je zadovoljevanje potreb s SM dokaj razpršeno. Nobene potrebe ne zadovolji s SM 3,4% respondentov, vse potrebe pa zadovolji s to skupino medijev 66,1% respondentov.

Z MJM se v povprečju zadovolji 7,93% (Slovenci 2,22%, Madžari 20,28%, drugi 1,78%) potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu. Standardno odstopanje od povprečja je 3,39. Zadovoljevanje potreb z MJM je manj razpršeno kot pri SM. Nobene potrebe ne zadovolji z MJM 71,5% respondentov, vse potrebe pa s to skupino medijev zadovolji 2,1% respondentov.

Z MM pa se v povprečju zadovolji 3,7% (Slovenci 0,67%, Madžari 6,44%, drugi 0,33%) potreb. Standardno odstopanje od povprečja pa je 2,33. Nobene potrebe ne zadovolji z MM 89,8% respondentov, vseh potreb pa z MM ne zadovolji nihče.

Vidimo, da se s SM v povprečju zadovolji zelo visok odstotek potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu. Z MJM se v povprečju zadovolji majhen del teh potreb, razen pri Madžarih, saj pripadniki madžarske narodne manjšine zadovoljujejo s svojimi mediji 1/5 svojih potreb. Z MM pa se potrebe zelo slabo zadovoljujejo.

Na osnovi analize variance sklepamo, da pripadnost etnični skupnosti vpliva na zadovoljevanje potreb z vsako skupino medijev.

⁷ Zaloga vrednosti zadovoljevanja potreb je od 0 do 18.

3.2.1. Zadovoljevanje potreb po posameznih področjih

Mediji posredujejo informacije, znanje in razvedrilo preko več področij. Ta področja predstavljajo zaključene celote glede na družbeno delitev interesov in dejavnosti. Sprejemniki s spremljanjem medijev bolj ali manj zadovoljujejo svoje potrebe, ki se oblikujejo na posameznih področjih. Na narodnostno mešanem območju v Prekmurju so pomemben medijski dejavnik tudi mediji madžarske narodne manjšine. Ti mediji sicer nimajo tako široke palete področij na katerih delujejo, kot jo imajo mediji večinskega naroda, so pa mediji madžarske narodne manjšine nenadomestljivi na področjih, ki so povezana z ohranjanjem narodne identitete.

Zanimalo nas je zadovoljevanje potreb po lokalnih novicah, splošnem obveščanju in političnih novicah, kulturi in zabavi, izobraževanju in po športnih novicah z vsako skupino medijev, glede na etnično pripadnost. Tako smo želeli ugotoviti, na katerih področjih zadovoljevanje potreb z MJM in MM značilneje izstopa.

Zadovoljevanje potreb po lokalnih novicah													
		Slovenci			Madžari			Drugi			Vsi		
		SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM
š v m t r e e s d v t i i j l e o v	0	1,4%	92,9%	99,5%	16,8%	48,1%	94,4%	2,3%	91,8%	100%	6,4%	78,4%	97,9%
	1	1,9%	4,6%	0,5%	15,0%	22,9%	5,6%	4,7%	3,6%	-	6,4%	10,3%	2,1%
	2	8,4%	1,4%	-	26,6%	16,8%	-	7,1%	2,3%	-	14,1%	6,5%	-
	3	88,3%	1,1%	-	41,6%	12,2%	-	85,9%	2,3%	-	73,1%	4,8%	-

Vidimo, da Slovenci in pripadniki drugih etničnih skupnosti zadovoljujejo potrebe po lokalnih novicah predvsem iz SM. Polovica pripadnikov madžarske narodne manjšine zadovoljuje svoje potrebe po lokalnih novicah tudi iz MJM. Z MM pa se potrebe po lokalnih novicah praktično ne zadovoljujejo. Pri zadovoljevanju potreb po lokalnih novicah Madžari zelo odstopajo od Slovencev in pripadnikov drugih etničnih skupnosti. Kar 16,8% respondentov pripadnikov madžarske narodne manjšine ne zadovoljuje svojih potreb po lokalnih novicah iz SM. Vidimo pa tudi, da 4,6% Slovencev zadovoljuje potrebe po lokalnih novicah iz ene vrste MJM. MJM so zelo pomemben dejavnik na področju lokalnih novic. Ti mediji poročajo predvsem o dogajanju v ožjem geografskem področju. Iz rezultatov pa je razvidno, da so prebivalci Lendave navezani na ta prostor in jih zanimajo tamkajšnja dogajanja.

Zadovoljevanje potreb po političnih novicah													
		Slovenci			Madžari			Drugi			Vsi		
		SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM
Število testiranih oseb	0	1,1%	97,3%	99,4%	10,7%	74,8%	91,6%	-	96,5%	100%	4,0%	90,0%	97,0%
	1	1,1%	1,6%	0,3%	4,7%	14,0%	7,9%	1,2%	3,5%	-	2,3%	5,8%	2,7%
	2	4,3%	0,3%	0,3%	18,7%	5,6%	0,5%	8,2%	-	-	9,4%	2,0%	0,3%
	3	93,5%	0,8%	-	65,9%	5,6%	-	90,6%	-	-	84,3%	2,2%	-

Potrebe po političnih novicah se zadovoljujejo predvsem iz SM. To velja tudi za pripadnike madžarske narodne manjšine, čeprav jih četrtna zadovoljuje svoje potrebe po političnih novicah iz MJM, vendar večinoma samo iz ene vrste MJM. Na področju političnih novic MJM nimajo tako pomembne vloge kot pri lokalnih novicah. MJM zaradi kvantitativno manjšega obsega in manjše frekvence izhajanja in oddajanja ne morejo nuditi toliko političnih novic kot SM. MJM so bolj usmerjeni v lokalno dogajanje in v kulturo kot pa v poročanje o političnih novicah, izjema je seveda narodnostna politika.

Zadovoljevanje potreb po kulturi													
		Slovenci			Madžari			Drugi			Vsi		
		SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM
š v a t r e e s d v t i i j l e o v	0	1,9%	95,9%	98,1%	21,0%	56,5%	79,4%	2,3%	97,6%	98,8%	8,1%	83,5%	92,2%
	1	2,2%	2,2%	1,3%	13,6%	21,5%	15,0%	1,2%	2,4%	-	5,7%	8,4%	5,6%
	2	4,9%	1,1%	0,3%	21,5%	12,2%	4,7%	4,7%	-	1,2%	10,2%	4,5%	1,6%
	3	91,0%	0,8%	0,3%	43,9%	9,8%	0,9%	91,8%	-	-	76,0%	3,6%	0,4%

Slovenci in pripadniki drugih etničnih skupnosti zadovoljujejo potrebe po kulturi predvsem iz SM. 21% respondentov pripadnikov madžarske narodne manjšine pa svojih potreb po kulturi ne zadovoljuje iz SM. Več kot 40% Madžarov zadovoljuje potrebe po kulturi iz MJM in 20% tudi iz MM, sicer večinoma samo iz ene vrste MM. Področje kulture je pomembno področje delovanja MJM, ni pa zanemarljiv tudi delež MM. Iz medijev v madžarskem jeziku zadovoljujejo svoje potrebe po kulturi predvsem Madžari (Slovenci in pripadniki drugih etničnih skupnosti praktično ne zadovoljujejo potreb po kulturi iz medijev v madžarskem jeziku).

Zadovoljevanje potreb po izobraževanju													
		Slovenci			Madžari			Drugi			Vsi		
		SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM
š v n t r e e s d v t i i j l e o v	0	1,9%	97,3%	98,1%	15,9%	72,0%	81,3%	2,3%	97,6%	100%	6,5%	89,2%	93,3%
	1	1,4%	1,4%	1,1%	8,4%	15,4%	12,6%	1,2%	2,4%	-	3,6%	6,0%	4,6%
	2	4,3%	0,5%	0,5%	18,2%	5,6%	5,2%	4,7%	-	-	8,8%	2,1%	1,9%
	3	92,4%	0,8%	0,3%	57,5%	7,0%	0,9%	91,8%	-	-	81,1%	2,7%	0,5%

Potrebe po izobraževanju se zadovoljujejo predvsem iz SM. Čeprav večina Madžarov ne zadovoljuje svojih potreb po izobraževanju iz medijev v madžarskem jeziku, pa tudi na tem področju delež MM ni zanemarljiv. 12,6% Madžarov zadovoljuje svoje potrebe po izobraževanju iz ene vrste MM. V celoti pa le malo nižji odstotek Madžarov zadovoljuje potrebe po izobraževanju iz MM, kot pa iz MJM. Vidimo, da na področju izobraževanja MJM nimajo tako pomembne vloge kot pri lokalnih novicah in pri kulturi.

Zadovoljevanje potreb po športnih novicah													
		Slovenci			Madžari			Drugi			Vsi		
		SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM	SM	MJM	MM
š v n t r e e s d v t i i j l e o v	0	1,9%	97,5%	99,2%	14,0%	74,7%	92,5%	2,3%	97,6%	100%	5,9%	90,3%	97,2%
	1	1,4%	1,1%	0,3%	5,6%	10,3%	6,6%	1,2%	2,4%	-	2,7%	4,2%	2,2%
	2	3,8%	0,3%	0,5%	14,5%	7,5%	0,9%	4,7%	-	-	7,3%	2,5%	0,6%
	3	92,9%	1,1%	-	65,9%	7,5%	-	91,8%	-	-	84,1%	3,0%	-

Na področju športnih novic mediji v madžarskem jeziku nimajo pomembnejše vloge. Tudi večina Madžarov ne zadovoljuje svojih potreb po športnih novicah iz medijev v madžarskem jeziku. Taki rezultati so bili pričakovani, saj SM v dosti večjem obsegu poročajo o športnih dogodkih kot MJM. Na področju športnih novic MJM predvsem poročajo o dogodkih v ožjem prostoru, v Prekmurju. Pogostost spremljanja MM, pa je dosti nižja kot pri SM.

3.3. Povzetek rezultatov

Pri pogostosti spremljanja SM smo ugotovili, da je ta odvisna od vseh testiranih spremenljivk. Ni pa zelo velike odvisnosti od nobene spremenljivke, to je razvidno iz vrednosti korelacijskih koeficientov. Če primerjamo njihove vrednosti, dobimo naslednji vrstni red: izobrazba 0,2, etnična pripadnost 0,19, znanje jezika 0,17, materni jezik 0,16, spol 0,13 in starost 0,12.

Pri pogostosti spremljanja MJM smo ugotovili, da stopnja izobrazbe in spol ne vplivata na pogostost spremljanja te skupine medijev. S primerjavo vrednosti korelacijskih koeficientov pa dobimo naslednji vrstni red pomembnih spremenljivk: etnična pripadnost 0,56, materni jezik 0,54, znanje jezika 0,53 in starost 0,16.

Pri pogostosti spremljanja MM pa smo ugotovili, da spol ne vpliva na to pogostost. Vrstni red pomembnih spremenljivk za to skupino medijev je po vrednostih korelacijskih koeficientov naslednji: etnična pripadnost 0,58, znanje jezika 0,57, materni jezik 0,55, starost 0,22 in izobrazba 0,12.

Pri pogostosti spremljanja medijev v madžarskem jeziku (MJM in MM) so etnična pripadnost, materni jezik in znanje jezika najpomembnejši faktorji.

Pri zadovoljevanju potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu z mediji smo pri vseh treh skupinah medijev ugotovili, da je to odvisno od etnične pripadnosti.

Pri zadovoljevanju potreb po posameznih področjih in po vrstah medijev (časopisi, radio, TV), s katerimi se potrebe določenega področja zadovoljujejo pa dobimo po povprečnih vrednostih števila vrst medijev naslednji vrstni red:

SM - politične novice 2,74, športne novice 2,70, izobraževanje 2,65, kultura in lokalne novice 2,54 ;

MJM - lokalne novice 0,38, kultura 0,28, izobraževanje in športne novice 0,18, politične novice 0,16 ;

MM - kultura 0,11, izobraževanje 0,10, politične novice in športne novice 0,03, lokalne novice 0,02 .

Vidimo, da se pri slovenskih medijih zadovoljujejo potrebe po posameznih področjih v povprečju iz več kot dveh in pol vrst te skupine medijev. Tako visoke povprečne vrednosti so posledica tega, da zelo visok odstotek Slovencev in pripadnikov drugih etničnih skupnosti zadovoljuje potrebe po posameznih področjih iz vseh treh vrst slovenskih medijev.

Pri medijih v madžarskem jeziku pa so zelo nizke povprečne vrednosti posledica tega, da zelo visok odstotek Slovencev in pripadnikov drugih etničnih skupnosti ne zadovoljuje svojih potreb iz teh dveh skupin medijev.

Eden od pokazateljev medetničnih odnosov je tudi zadovoljevanje potreb, po posameznih področjih, večinskega naroda z mediji manjšine in pripadnikov narodne manjšine z mediji večinskega naroda. Ugotovili smo, da Slovenci v povprečju zadovoljijo z MJM 2,2% svojih potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu, Madžari pa s SM zadovoljijo v povprečju 70,2% svojih potreb.

Slovenci iz MJM največ zadovoljujejo svoje potrebe po lokalnih novicah, najmanj pa po političnih novicah. Slovenci le malo svojih potreb zadovoljujejo z MJM, zato ni velikih razlik pri zadovoljevanju potreb Slovencev z MJM, med področji lokalnih novic in političnih novic.

Madžari iz SM največ zadovoljujejo svoje potrebe po političnih novicah, najmanj pa po kulturi. Pri zadovoljevanju potreb Madžarov s SM, po področjih, je razlika med "mejnima področjema" očitna. Madžari zadovoljujejo s SM občutno več potreb po političnih novicah, kot pa po kulturi.

Čeprav je pogostost spremljanja MJM s strani Slovencev med redko in pogosto, sicer s tendenco k vrednosti redko, pa je odstotek zadovoljenih potreb Slovencev z MJM zelo nizek. Vidimo tudi, da Madžari spremljajo MJM pogostejše kot SM, vendar pa zadovoljijo s SM večji del svojih potreb po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu kot z MJM.

Za predstavitev zadovoljevanja potreb z mediji v odvisnosti s pogostostjo spremljanja medijev, pa bom podala vrednosti korelacijskih koeficientov med tema dvema slučajnima spremenljivkama. Odvisnost oziroma povezanost zadovoljevanja potreb s pogostostjo spremljanja medijev je največja pri MJM - 0,44, malo manjša je ta odvisnost pri MM - 0,41, pri SM pa je ta odvisnost dosti manjša - 0,18. Vrednosti korelacijskih koeficientov govorijo v prid sklepu, da se slovenski mediji ne spremljajo predvsem zaradi zadovoljevanja potreb, medtem, ko je zadovoljevanje potreb zelo pomemben dejavnik pri spremljanju medijev v madžarskem jeziku, čeprav se velika večina potreb zadovoljuje s SM, medtem, ko se z MJM in še posebej z MM te potrebe zadovoljujejo v manjši meri.

4. Sklep

Dobljeni rezultati potrjujejo, da zavzemajo mediji v madžarskem jeziku pomemben del medijskega prostora v Lendavi. Še posebej so pomembni mediji madžarske narodne manjšine. Pogostost spremljanja te skupine medijev je s strani Madžarov in tistih, ki znajo madžarsko boljše ali enako kot slovensko zelo visoka. Zanimanje za medije madžarske narodne manjšine je prisotno tudi pri Slovencih. Treba je poudariti, da je število teh medijev majhno. Postavlja se vprašanje, ali bi bili rezultati pogostosti spremljanja medijev drugačni, če bi bilo na razpolago večje število manjšinskih medijev.

Pogostost spremljanja medijev iz Madžarske je zelo nizka s strani vseh etničnih skupnosti. Zanimivo je, da je zanimanje Madžarov za medije iz svoje matične države dokaj majhno. Po spremembah v obeh državah, bi lahko v prihodnje pričakovali pomembnejšo vlogo medijev iz Madžarske v življenju Madžarov v Prekmurju, saj so ti mediji pomembni za razvoj jezika, kulture in narodne zavesti pri madžarski narodni manjšini.

Iz medijev v madžarskem jeziku zadovoljujejo svoje potrebe po obveščenosti, izobraževanju in razvedrilu predvsem pripadniki madžarske narodne manjšine, vendar z mediji iz Madžarske tudi Madžari zadovoljujejo le malo

svojih potreb (manjša odstopanja so na področjih kulture in izobraževanja). Odstotki zadovoljenih potreb Slovencev z madžarskimi manjšinskimi mediji pa so, razen na področju lokalnih novic, zanemarljivi.

Pripadniki vseh etničnih skupnosti zadovoljujejo svoje potrebe predvsem iz slovenskih medijev. Zanimivo je, da Madžari kljub zelo veliki pogostosti spremljanja lastnih medijev, večino potreb zadovoljujejo preko slovenskih medijev. Občutno odstopanje je samo na področjih lokalnih novic in kulture.

Rezultati analize podatkov kažejo na večkulturnost, dvojezičnost ter na sožitje in toleranco med etničnimi skupnostmi Slovencev in Madžarov v Lendavi. Ti pokazatelji so dosti izrazitejši pri pripadnikih madžarske narodne manjšine, so pa, vsaj delno, prisotni tudi pri pripadnikih slovenskega naroda.

Literatura:

- Peter Beltram, Množični mediji in narodnostne manjšine, Razprave in gradivo 19, Ljubljana, 1986.
- Peter Beltram, Javna občila in družbeno informiranje, Madžari in Slovenci, sodelovanje in sožitje ob jugoslovanski-madžarski meji, Ljubljana, 1987.
- Albina Nečak Lük, Mass media and the promotion of the minority languages, Minority languages and mass communication, Ljubljana, 1987.
- Varga Sándor, Dvojezičnost in informacijska dejavnost pripadnikov madžarske narodnosti v Socialistični Republiki Sloveniji, Dvojezičnost (individualne in družbene razsežnosti), Ljubljana, 1984.

Summary

Mass Media in the Ethnically Mixed Region of Lendava

The analysis of data on the frequency of mass media usage and of the satisfying of needs for information, education and entertainment enabled us to ascertain the role of media (those of the majority nation, of the national minority, and the media from the parent state) in the ethnically mixed region of Lendava.

In case of usage frequency, we analysed average values of usage frequency of individual groups of media regarding the variables: ethnic adherence, mother tongue, age, education, command of language, respondent's sex. We ascertained that the usage frequency of Slovene media correlates to all the tested variables. The usage frequency of Hungarian minority media is not influenced by the degree of education and the respondent's sex.

The usage frequency of parent nation media is not influenced by sex. The satisfying of needs for information, education and entertainment by mass media is with all three media groups influenced by ethnic adherence.

The Hungarians of Lendava use their media very frequently, but the greater part of their needs is nevertheless satisfied by means of Slovene media. Their own media meet one fifth of the needs of Hungarians for information, education and entertainment. The Slovenes mostly use Slovene media, although the average value of usage frequency of Hungarian minority media is by no means negligible. But minority media meet only very few of the Slovenes' needs.

The results indicate multiculturalism, bilingualism as well as co-existence and tolerance between the ethnic communities of Slovenes and Hungarians in Lendava. These indices are much more explicit with members of the Hungarian minority, but they are, at least in part, present also with members of the Slovene majority.